

Rapport
2014-05-20

Inför Europas FBI

Kriminaliteten globaliseras - det måste
brottsbekämpningen också göra.

Sammanfattning

Öppna gränser mellan våra länder är EU:s fundament. Vi liberaler tror på ett öppet Europa. Tyvärr är det inte bara arbetssökande, studerande och företag som drar nytta av vår gränslösa inre marknad och den gemensamma valutan. Enligt Europol finns det 3 600 olika nätverk av organiserad brottslighet som är aktiva i EU. Men ligorna ser inte ut som vi lärt oss av film och TV, med bas i ett land och en hierarkisk organisation. Deras organisationer blir allt mer flexibla, allt mer gränsöverskridande och deras verksamhet allt mer diversifierad. Inkomster från en typ av brott används för att investera i andra. De utnyttjar EU:s öppna gränser, den utvecklade transportinfrastrukturen och Internets och mobiltelefonins möjligheter. De spelar skickligt ut olika rättssystem mot varandra.

- **Narkotikahandeln förändras.** Ungefär en tredjedel av de organiserade kriminella nätverken i EU ägnar sig åt narkotika. Konkurrensen är hög men ligorna är innovativa och flexibla. När efterfrågan på en drog minskar, övergår man till en annan. När övervakningen längs en smugglingsled blir för tuff hittar man andra vägar.
- **Människohandeln ökar samtidigt som färre människohandlare fälls.** ILO beräknade 2012 antalet offer för tvångsarbete i EU till 880 000 personer. De som identifierats av polis eller andra myndigheter är dock endast en liten bråkdel, 9 528 personer år 2010.
- **Barnsexhandeln drar nytta av öppenhet och teknisk utveckling.** I den organiserade brottslighetens allt mer diversifierade portfölj, är barnpornografi, barnsexturism och människohandel med barn för sexuella ändamål ett affärsområde bland andra, och ett mycket lönsamt sådant.
- **Den grova organiserade brottsligheten har djupa förgreningar ut i lagliga verksamheter.** Ytligt sett legala företag är fasader för penningtvätt och bedrägerier, underlättar smuggling och människohandel. Transparency International varnar för att korruptionen ökar.
- **Nya marknader ger nya möjligheter.** Vissa uppskattningar tyder på att IT-brott på global nivå drar in mer pengar till de kriminella nätverken än marijuana, kokain och heroin tillsammans. Bedrägerier med utsläppsrätter för koldioxid och att dumpa avfall i länder utanför EU är växande intäktskällor för ligorna.

Det är dags för Europas demokratier att höja ambitionen rejält i kampen mot de grovt yrkeskriminella. Det behövs mer samarbete mot brottsligheten – inte mindre. Osäkerheten kring vilket lands regler som gäller leder till långdragna rättsprocesser som brottslingarna utnyttjar.

Ett öppet samhälle kräver också att rättssäkerheten värnas. När EU tar hand om delar av brottsbekämpningen ska det förenas med tydliga

regler för hantering av personuppgifter och verklig parlamentarisk kontroll.

Folkpartiet vill:

- **Gör Europol till Europas FBI.** Europol behöver kraftigt utökade resurser och befogenheter att driva eget operativt arbete.
- **Skapa ett Europas CSI.** Europol behöver kraftigt förstärkt analyskapacitet för att komma åt den gränsöverskridande brottsligheten.
- **Utveckla Eurojust till en europeisk åklagarmyndighet.** Åklagarmyndigheten ska bekämpa gränsöverskridande brottslighet som människohandel, penningtvätt och narkotikasmuggling. EU-åklagaren ska även utreda bedrägerier med EU-medel.
- **Ta krafttag mot människohandel och barnsexbrott.** EU ska satsa på varningssystem och samarbeta tätt med myndigheter i ursprungsländer för människohandel och i länder där barn utsätts för övergrepp.
- **Utöka listan på EU-brott.** Den grova gränsöverskridande brottsligheten blir allt mer diversifierad, och det behöver avspeglas i listan över de brott Europol har befogenhet att ägna sig åt. Det handlar bland annat om miljöbrott, skattebrott och manipulation av spel
- **Skydda vittnen i hela EU.** Hot mot vittnen blir allt vanligare, därför bör ett europeiskt vittnesskyddsprogram inrättas. Stöd till frivilligorganisationer som skyddar brottsoffer är centralt. Den som faller offer för människohandel ska erbjudas uppehållstillstånd i EU.
- **Stärk skyddet för integriteten.** Den enskildes integritet måste stå i centrum för all brottsbekämpning. EU:s regler för dataskydd behöver stärkas, så att den personliga integriteten skyddas. EU:s datatillsyningsman bör omvandlas till en Europeisk datainspektion som granskar lagförslag och reglerar hur personuppgifter får användas vid brottsbekämpning. Om och hur svenska lagar om datalagring bör ändras utifrån EU-domstolens dom om datalagringsdirektivet bör snabbutredas.

Folkpartiet är idag ensamt i Sveriges riksdag om att vilja inrätta ett Europeiskt FBI och en europeisk åklagarmyndighet. Visst är det viktigt att redan beslutade reformer får genomföras, och visst finns det stor förbättringspotential i de samarbeten som redan finns. Men det är dels inte tillräckligt, dels drivs det arbetet bättre framåt med en tydlig gemensam vision om ett närmare samarbete. Att ständigt betona att medlemsländerna har starka nationella intressen och olika rättsliga traditioner bidrar inte till att bygga det ömsesidiga förtroende som är helt nödvändigt för väl fungerande samarbeten.

Ett Europeiskt FBI kommer inte att skapas genom ett stort beslut under en nattmangling i Europeiska rådet. Det kommer att vara resultatet av många års hårt arbete i Europaparlamentet, nationella parlament och regeringar. Det kommer att krävas många steg på vägen, vissa stora,

vissa lite mindre. När vägen är lång är det särskilt viktigt med politiska visioner och handlingskraft. I den här rapporten beskriver därför Folkpartiet Liberalerna hur vi vill nå fram till ett Europeiskt FBI och en verklig europeisk brottsbekämpning.

Brottsligheten globaliseras

Enligt Europol finns det 3600 olika nätverk av organiserad brottslighet som är aktiva i EU. Vi föreställer oss ofta organiserad brottslighet som vi sett den på film och TV. Vi tänker på italiensk maffia och colombianska narkotikasyndikat, som framställs som strikt hierarkiska organisationer som möjligen har verksamhet i flera länder men en tydlig bas i ett land. Den bilden stämmer inte. De kriminella nätverken blir allt mer just nätverk, med delat ledarskap, skiftande hierarkier och verksamhet och medlemmar i och från många länder. Deras verksamhet är ofta diversifierad, med många olika kriminella verksamheter samlade i koncernliknande strukturer. De begränsar sig inte till någon traditionell kategori av brott, inte heller hindras de av gränser mellan nationer. Väpnade rån är kopplade till vapenhandel och det är även människohandel och narkotikahandel.

De utnyttjar skickligt de öppna gränserna, den allt mer utvecklade transportinfrastrukturen och ligger i framkant vad gäller Internets och mobiltelefonins möjligheter. Globaliseringen omfattar i högsta grad även kriminaliteten. Luckor i de olika rättssystemen utnyttjas oblygt, man förlägger verksamheten i det land där man för tillfället får arbeta mest ostört. Tillfälliga samarbeten används bland annat för att få expertkompetens för till exempel logistik eller penningtvätt av stora summor. Innovationer och information delas och sprids.

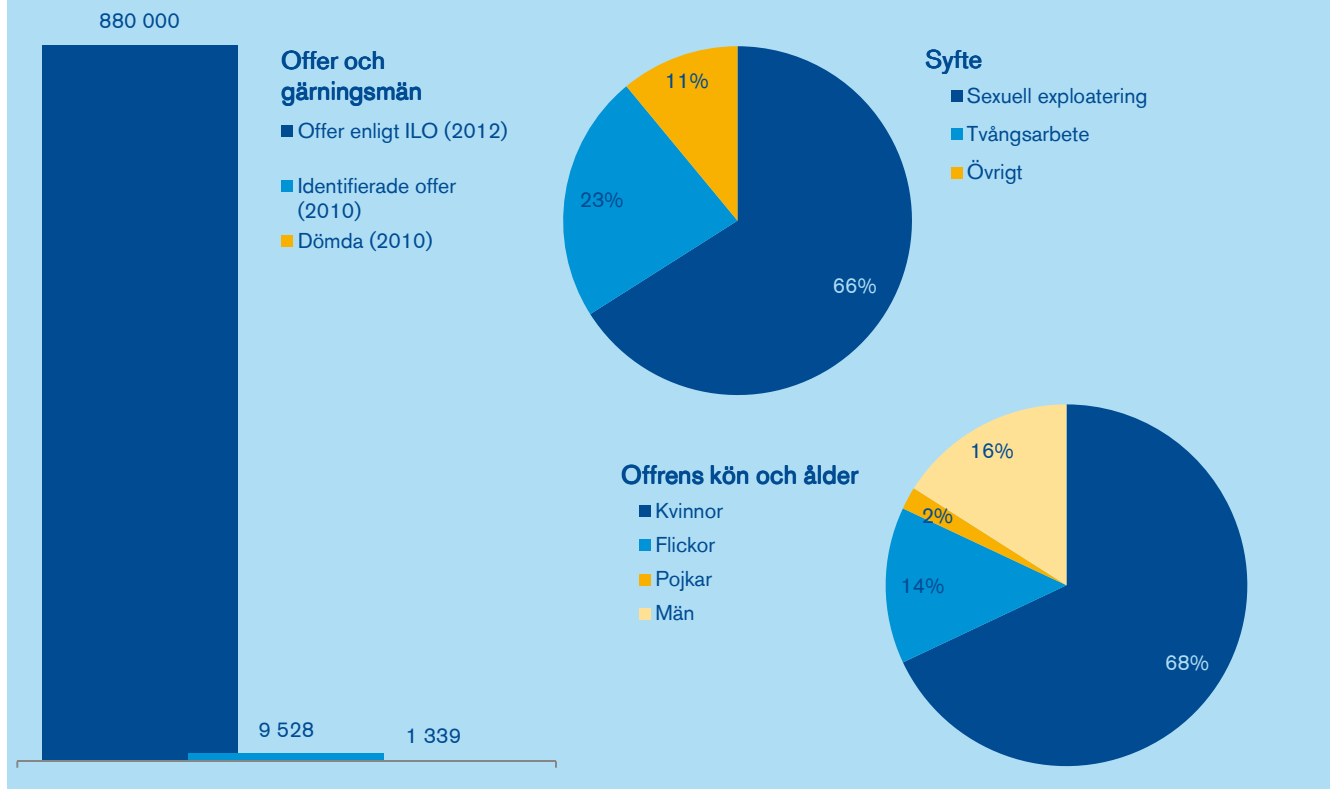
Narkotikahandeln är fortfarande den viktigaste verksamheten, följd av bedrägerier. Men den organiserade brottsligheten är flexibel. Vilken verksamhet som för tillfället är mest lönsam skiftar, och inkomster från en typ av brott används till att investera i andra.

Narkotikahandeln förändras

Ungefär en tredjedel av de organiserade kriminella nätverken i EU ägnar sig åt produktion eller distribution av narkotika. Konkurrensen på narkotikamarknaderna är hög, smugglingsvägarna förändras och ligorna är innovativa och flexibla.

Efterfrågan på heroin i EU verkar minska något, men ökar i Ryssland, Ukraina och i en del afrikanska länder, vilket gör att smugglingsvägarna förändras. Kemikalier som används i heroinproduktion tillverkas i EU och smugglas till bland annat Afghanistan. De colombianska narkotikakartellerna har inte längre monopol på kokainmarknaden, utan har fått konkurrens från grupper från Mexiko och Nigeria. Smugglingsmetoderna blir allt mer sofistikerade, där kokain blandas in i till exempel plast eller textil och utvinns på nytt i laboratorier i Europa. Även handelsvägarna för cannabis ändras. Mindre kommer från Marocko via Spanien, mer från Afghanistan via Balkan. Mycket odlas också i växthus i EU. Syntetiska droger produceras i stor utsträckning inom EU, framförallt i Nederländerna och Belgien, men det blir allt vanligare att förlägga laboratorier i Afrika där arbetskraften är billigare.

Människohandel i EU

Nya droger kommer in på marknaden. Dels skapas hela tiden nya, där lagstiftningen hela tiden ligger steget efter. 2012 identifierade Europol 73 olika nya psykoaktiva substanser, och 693 webbutiker som sålde dem till den europeiska marknaden. Dels ökar användandet av vissa droger som tidigare varit ovanliga i Europa, som metamfetamin. Beslag tyder också på att EU i växande utsträckning fungerar som transitland för metamfetamin på väg från Västafrika till Japan.

Människohandeln ökar

EU-kommissionen slog larm förra året om att människohandeln ökar samtidigt som allt färre människohandlare fälls. Människor från fattiga regioner i Afrika, Mellanöstern och Asien söker sig till Europa i hopp om en bättre framtid. Men det är svårt att ta sig in i Europa. Många behöver ta hjälp av människosmugglare, och en del fastnar i människohandel. Människohandelns exakta omfattning i EU är svår att fastställa, eftersom den ofta är dold i andra former av brottslighet eller inte registreras eller utreds. Det totala antalet tvångsarbetare i EU:s medlemsstater beräknades 2012 av ILO vara 880 000, av vilka 270 000, i huvudsak kvinnor, är offer för sexuellt utnyttjande. I Frankrike uppskattar myndigheterna att upp emot 90 procent av landets prostituerade är utlänningar och föremål för organiserad brottslighet.

Men när Eurostat samlar in uppgifter om hur många offer som identifierats av polis eller andra myndigheter är de 9528 i hela EU år

2010. Vinsterna beräknas till omkring 25 miljarder euro per år. Enligt FN:s organ för bekämpande av droger och kriminalitet är sexhandeln en av de mest lukrativa inkomstkällorna för organiserad brottslighet i Europa. Den fria rörligheten gör det möjligt att föra slavar från land till land i EU. Droger, vapen och piratkopior kan bara säljas en gång, men en kropp kan säljas hur många gånger som helst.

Rosenlundshärvan. Det beskrivs som Sveriges största människohandelsmål hittills. Två män fälldes för människohandel, ytterligare fyra för grovt koppleri. Kvinnorna hade lockats till Sverige med löften om jobb i äldreomsorgen, men tvingades i stället sälja sex upp till tolv timmar om dygnet, sju dagar i veckan. Tjänsterna utfördes i parker, bilar, pissoarer och buskage. De blev misshandlade och våldtagna av kunderna, och några tvingades fortsätta sälja sex sedan de blivit gravida.

Gränslös barnsexhandel

Pedofilnätverken och den organiserade brottsligheten drar nytta av öppenheten och den tekniska utvecklingen. Spridning och tillgänglighet har ökat avsevärt. I den organiserade brottslighetens allt mer diversifierade portfölj, är barnpornografi, barnsexturism och människohandel med barn för sexuella ändamål ett affärsområde bland andra, och ett mycket lönsamt sådant. Barn förs dit efterfrågan finns.

ECPAT konstaterar att det i bland annat Östeuropa finns en påtaglig inblandning av organiserad brottslighet i produktionen och distributionen av barnpornografi. Barnpornografi som konsumeras i EU kan vara producerad i Ukraina, och barnen kan vara köpta i Moldavien, eller framställd av en EU-medborgare som filmar en våldtäkt på ett barn i Kambodja. Globalt sett är genomsnittsåldern för att debutera i prostitution 14 år.

Barnpornografi är dokumenterade sexuella övergrepp på barn. Bilderna sprids ofta genom byteshandel – där inträdesbiljetten till de hemliga nätverken är nya bilder på nya övergrepp. Men även den kommersiella distributionen växer med sofistikerad ny teknik. En växande trend är streaming av övergrepp i realtid, mot betalning. Barnen som utnyttjas kommer ofta från fattiga och socialt utsatta miljöer. Ibland handlar det om övergrepp från en närstående, men det händer också att barn säljs eller rövas bort. När bilderna hamnat på Internet får de evigt liv, och barnet kränks gång på gång på gång.

Den undre världen rör sig också på ytan

En del kriminella nätverk verkar också i och genom ytligt sett vanliga företag. Syftet kan till exempel vara att skapa en fasad för penningtvätt eller bedrägerier, men kan också vara att underlätta smuggling och människohandel. I Sverige är enligt rikspolisstyrelsen restaurangbranschen och byggbranschen mest påverkade. Till synes legala företag är också en förutsättning för många typer av ekonomisk brottslighet. Bara momsbedrägerier beräknas kosta EU-länderna

omkring 100 miljarder euro årligen (det finns också uppgifter som pekar på det dubbla).

Europol varnar för att länder som drabbats hårt av den ekonomiska krisen också blivit mer sårbara för korruption. Sänkta löner i offentlig sektor gör att mindre nogräknade tjänstemän blivit mer öppna för sidoinkomster. I Transparency Internationals index över korruptionen i världens länder får Rumänien, Bulgarien, Italien och Grekland mycket låga placeringar. För en del kriminella nätverk är korruption en kärnverksamhet, för andra ett medel att möjliggöra annan illegal verksamhet som vapen- eller människohandel.

I den ekonomiska krisens spår har bankerna blivit ovilliga att låna ut pengar. Det har gjort att lånehajar från den organiserade brottsligheten kunnat stärka sina positioner, och är också ett sätt att tvätta svarta pengar vita.

Nya marknader ger nya möjligheter

Internet både underlättar traditionell kriminell verksamhet och skapar helt nya möjligheter till brott. Den växande e-handeln skapar nya vägar också för illegala varor: piratkopior, vapen, utrotningshotade djur och växter och narkotika till exempel, utöver barnpornografi som redan nämnts ovan. Nätforum där man diskuterar nya droger fungerar som ”konsumentupplysning” och marknadsföring. Så kallad phishing blir allt mer sofistikerad – de där meddelandena i e-posten om att man måste förnya sitt lösenord till internetbanken eller att man vunnit på något lotteri man inte visste fanns, blir allt svårare att genomskåda. Eftersom de skickas ut till miljontals mottagare räcker det att några få faller för bluffen för att den ska löna sig. Skadlig programvara som virus och trojaner används dels för att komma åt till exempel bankkonton, dels för utpressning. IT-brott orsakar allt allvarligare ekonomiska och sociala skador som drabbar miljontals konsument. Det finns uppskattningar på att den totala kostnaden för IT-brott i världen är 290 miljarder euro, vilket i så fall betyder att det är mer lönsamt än världsmarknaderna för marijuana, kokain och heroin tillsammans.

Nya marknader skapar nya möjligheter också för de kriminella. Det förekommer till exempel bedrägerier med utsläppsrätter för koldioxid, och Europol konstaterar att kriminella nätverk som Cosa Nostra och ’Ndrangheta har intressen i förnybar energi. En annan lukrativ verksamhet är illegal handel med utrotningshotade djur och växter. Där beräknas intäkterna till mellan 18 och 26 miljarder euro om året och EU är den främsta destinationsmarknaden i världen. CRIM-utskottet i Europaparlamentet använder uttrycket ”ekomaffian” för de ligor som sysslar med bland annat illegal avfallshantering, till exempel att dumpa stora mängder avfall från mindre nogräknade företag i andra länder med mindre utvecklad miljölagstiftning.

Ligorna göds av socialt accepterade brott

Piratkopior av lyxartiklar som handväskor, solglasögon och klockor har länge varit en viktig finansieringskälla för de kriminella nätverken.

Men den ekonomiska krisen i Europa har gjort att många konsumenter är på jakt efter låga priser också på vanliga konsumentprodukter som tvättmedel, mat och läkemedel, och därför har även dessa blivit intressanta att förfalska. Ett annat skäl för ligorna att utvidga sin verksamhet till konsumentprodukter är helt enkelt att de når fler konsumenter. 14,5 miljoner av EU:s invånare har någon gång provat kokain, men alla äter mat, varje dag. Hästköttsskandalen 2012 visade sig till exempel ha tydliga kopplingar till organiserad brottslighet.

Piratkopior är intressanta för ligorna också för att de är tämligen socialt accepterade, vilket gör det till en verksamhet med låg risk och hög lönsamhet. Men de förfalskade produkterna är ibland direkt farliga. När det handlar om förfalskade läkemedel är risken uppenbar, matfusk kan ha förödande konsekvenser och det förekommer att piratkopior av leksaker och kläder innehåller höga halter av giftiga kemikalier. Europol varnar också för miljöeffekterna när förfalskade bekämpningsmedel och konstgödsel används i jordbruket. Ibland är varorna producerade under slavliknande förhållanden av offer för människohandel. Vinsterna går rakt in i den kriminella koncernen. Att lasagnen visade sig innehålla självdöd häst i stället för ko blir knappast mindre illamåendeframkallande när den illegala förtjänsten investerats i narkotikafabriker eller barnpornografiproduktion.

Den illegala handeln med cigaretter leder till förlorade skatteintäkter på ungefär 10 miljarder euro om året. Vanlig tobak är hälsofarlig nog, men smuggelcigaretterna följer inga riktlinjer. De innehåller mer tjära, mer nikotin och också högre halter arsenik, kadmium, bensen och formaldehyd än lagliga cigaretter. Om det inte är avskräckande nog, så har en del smuggelcigaretter visat sig innehålla kvalster, insektsägg, svamp och avföring. En expertgrupp vid FN:s säkerhetsråd har visat på att intäkter från cigarettsmuggling är en viktig intäktskälla för terroristgrupper som al-Qaida, talibanerna och kongolesiska rebellgrupper.

Små brott kan vara stora

Allvarlig brottslighet utförs nästan alltid av organiserade brottsyndikat, men även det som ytligt sett kan förefalla vara mindre allvarliga vardagsbrott, kan vid en närmare analys visa sig vara organiserade. Europol lyfter bland annat fram kopparstölder som ett växande problem i hela EU, där de kriminella nätverken utnyttjar att olika länder har olika regelverk för skrothantering. CRIM-utskottet i EU-parlamentet pekar på att bland annat inbrott, bilstölder och stölder av jordbruksmaskiner ibland utförs i syfte att kunna begå allvarligare brott. Stölder av båtmotorer kopplas också ibland ihop med organiserad brottslighet.

Operation Ringtone. Genom Europol har polismyndigheter i ett stort antal länder under en tid utbytt information om mobiltelefonstölder, sett mönster och därigenom förstått att det fanns ett större sammanhang. I slutet av mars 2014 deltog åtta länder i en gemensam insats, där totalt 213 personer greps i bland annat Storbritannien, Bulgarien, Tyskland och Rumänien och totalt 2401 mobiltelefoner beslagtogs.

Brott över gränserna kräver brottsbekämpning över gränserna

Den organiserade brottsligheten har blivit ett av de största hoten mot våra europeiska samhällen och värderingar. Detta är en negativ, men ofrånkomlig konsekvens av det öppna Europa som vi liberaler värdesätter så högt. Vissa länder är mer utsatta än andra, men ingen kan längre tro att Sverige är fredat. Gemensamma europeiska lösningar är nödvändiga för att komma åt kärnan på problemet.

När illegala varor införskaffas i ett land, säljs i ett annat och pengarna göms i ett tredje blir det allt svårare att få fast brottslingarna och verkligen veta var de ska ställas inför rätta.

Med en effektiv gränsöverskridande bevisning samt en samlad polisiär kompetens ökar möjligheten att identifiera transnationella kriminella trender och mönster. Detta är ofta helt avgörande för att se den helhet som nationella myndigheter kan missa.

Utvecklingen under de senaste åren har gått i rätt riktning. En del av det som vi i Folkpartiet krävde i våra rapporter om ett Europeiskt FBI från 2004 och 2009 har idag blivit verklighet. Lissabonfördraget innebar att rättsliga och inrikes frågor följer EU:s ordinarie lagstiftningsförfarande, där Europaparlamentet har stort inflytande. Europol blev en EU-myndighet med medel från EU:s budget och fick utökade befogenheter. Fördraget tillåter nu att Eurojust utvecklas till en europeisk åklagarmyndighet.

Under 2009 antogs också, under det svenska EU-ordförandeskapet, femåriga riktlinjer för samarbetet för rättsliga och inrikes frågor, det så kallade Stockholmsprogrammet.

I februari 2010 utsågs dåvarande EU-minister Cecilia Malmström (FP) till EU-kommissionär och fick ansvar för migration och säkerhet. Hon har bland annat haft ansvar för att göra verklighet av förslagen i Stockholmsprogrammet. Under hennes tid som kommissionär har det europeiska samarbetet fördjupats och stärkts. Bland hennes resultat finns nya lagar och strategier mot trafficking, ett nytt cybercrime center, en global allians mot barnpornografi på nätet samt ett nätverk för att motverka radikaliserings och extremism.

Fem år efter Stockholmsprogrammet är det nu dags för nya strategiska riktlinjer, och kommissionen presenterade sitt förslag i mars i år. Tanken är att de ska fastställas när stats- och premiärministrar samlas till Europeiska rådets sammanträde i slutet av juni.

Hittills har arbetet med riktlinjerna i rådsarbetsgrupper och i RIF-rådet där EU:s justitieministrar träffas gått trögt. Många medlemsländer,

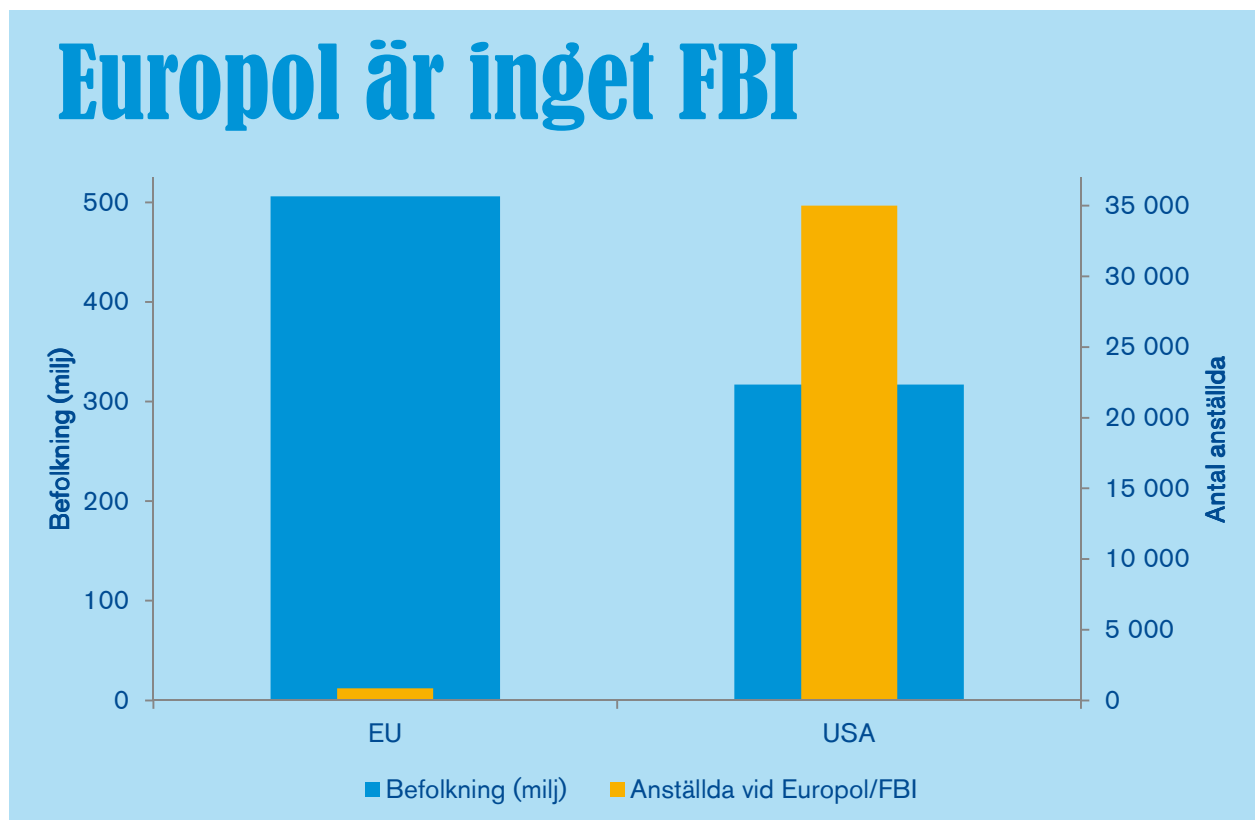
inklusive Sverige, betonar att det viktigaste nu är att fokusera på genomförande och utvärdering av befintlig lagstiftning.

Under den gångna mandatperioden har arbetet mot gränsöverskridande brottslighet varit en stor fråga i Europaparlamentet. Ett särskilt utskott, CRIM, skapades för att tackla den organiserade brottsligheten. Parlamentet har även antagit både konkret lagstiftning för att harmonisera medlemsstaternas rättssystem och krav på ytterligare åtgärder av kommissionen och medlemsstaterna. EU-kommissionen har också tagit fram ett förslag som förenklar och effektiviserar polisens möjligheter att konfiskera tillgångar kopplade till brott. Detta tillsammans med kommissionens initiativ mot korruption och bedrägeri gör att det idag finns en början till en bra verktygslåda för att komma åt den organiserade brottsligheten i Europa.

Gör Europol till Europas FBI

Europol är inte ett europeiskt FBI. USA har 318 miljoner invånare och EU har 505 miljoner. FBI har drygt 35 000 anställda, Europol har 850 (varav drygt 150 är sambandsmän utsända av sina hemländers polismyndigheter).

Tack vare Lissabonfördraget har Europol förvandlats från ett reaktivt mellanstatligt organ till en proaktiv undersökande EU-myndighet. Men Europol har till skillnad mot FBI i USA inte rätt att driva egna förundersökningar eller bedriva operativt arbete runt om i medlemsländerna. Uppgiften är istället att bistå de nationella polismyndigheterna med information och specialistkompetens samt underlätta samarbete mellan de nationella myndigheterna.

Byrån har själva påpekat att det krävs ett operativt mandat för att på allvar kunna bekämpa den organiserade brottsligheten på ett effektivt sätt. Att ge Europol egna operativa befogenheter kräver dock en fördragsändring.

Ett Europol med operativt mandat ska inte vara en myndighet som sänder ut poliser med svart kostym och solglasögon från högkvarteret i Haag för att ta över polisstationer på den svenska landsbygden. Det handlar för det första om att stärka samarbetet mellan de nationella poliserna, för det andra om att se till att Europol kan anställa svenska poliser för att tillsammans med kollegor runt om i Europa, inklusive den svenska polisen, bekämpa den grova och organiserade brottsligheten.

Europa är inte USA och det vore fel att anta att man kan kopiera det amerikanska FBI rakt av. Inte minst språkliga skillnader och skillnader i den rättsliga kulturen mellan EU:s medlemsländer kommer att medföra att vi behöver hitta en egen europeisk lösning på hur vi ska möta den gränsöverskridande brottsligheten.

Ett förslag vore att följa ungefär samma grundläggande struktur som presenterades i kommissionens förslag till europeisk åklagarmyndighet (läs mer om det i avsnittet Inför en europeisk åklagarmyndighet nedan). Europol skulle då kunna ges möjligheten att runt om i medlemsstaterna anställa nationellt behöriga poliser för tjänst i Europolkontor runt om i medlemsländerna. Det skulle innebära att man exempelvis kunde skapa ett Europolkontor i Sverige där de som bedriver den operativa polisverksamheten skulle vara behöriga svenska poliser med samma krav som i den svenska polisen, och följa samma regelverk. Skillnaden vore att dessa poliser skulle vara underställda Europols ledning i Haag istället för rikspolisstyrelsen i Stockholm.

På detta vis skulle man säkra att det är svenska poliser med goda kunskaper i exempelvis svenska språket och det svenska rättssystemet som skulle få rätt att ägna sig åt operativt polisarbete i Sverige. Samtidigt skulle dessa personer enbart arbeta mot den grova, gränsöverskridande och organiserade brottsligheten i en organisation som vore genuint europeisk. Självklart skulle de också behöva arbeta i nära samverkan med den svenska polisen. En sådan här lösning skulle även innebära en attraktiv ny karriärväg för poliser och se till att medarbetarna har nödvändiga språkkunskaper för att även kunna arbeta tillsammans med sina kollegor i andra länder.

Det är viktigt att garantera en bra demokratisk insyn i Europols arbete. Detta ansvar bör delas av nationella parlamenten och Europaparlamentet.

Folkpartiet vill:

- Ge Europol möjlighet att agera operativt runt om i Europa
- Utöka Europols resurser
- Bygg upp lokala Europolkontor runt om i medlemsländerna för den operativa verksamheten.

Skapa ett Europas CSI

Att göra om Europol till ett Europas FBI kräver som sagt en fördragsändring. Men det finns mycket att göra på vägen dit för att stärka det gemensamma arbetet mot grov gränsöverskridande brottslighet. En av de viktigaste åtgärderna är att stärka den analytiska kapaciteten hos Europol.

En viktig del av Europolns arbete redan idag är att bistå medlemsländerna med expertis, underrättelser och analyskapacitet. Ett viktigt exempel är det nyinrättade European Cybercrime Centre (EC3), som EU-kommissionären Cecilia Malmström varit pådrivande för. De ska bistå nationella polismyndigheter med analyser och information om kriminalitet på nätet. Där finns också också expertis för att identifiera barnpornografins offer och förövare. Hos Europol finns också spetskompetens kring kreditkortsfröfalskning, förfalskning av eurosedlar och produktion av syntetiska droger. Men det arbetet bör stärkas väsentligt. Nära 22 000 av FBI:s 35 000 anställda är analytiker, Europol har totalt drygt 850 anställda. Här ska EU:s främsta experter på till exempel narkotikasmuggling, människohandel och barnpornografi finnas.

Folkpartiet vill:

- Skapa ett "Europas CSI" genom att stärka Europolns analyskapacitet.

Inför en europeisk åklagarmyndighet

Eurojust, det straffrättsliga samarbetet mellan åklagare i EU-länderna, har i likhet med Europol inte någon möjlighet att bedriva någon egen brottsutredande verksamhet, utan arbetar för att främja och förbättra samordningen mellan medlemsstaterna, när det handlar om grov gränsöverskridande brottslighet, genom att till exempel samordna åtal i flera medlemsstater samtidigt.

Lissabonfördraget gör det möjligt att utveckla EU:s åklagarsamarbete Eurojust till en europeisk åklagarmyndighet med rätt att bedriva förundersökningar och beordra spaning och tillslag i flera länder samtidigt. EU-kommissionen har föreslagit ett första steg i form av en EU-åklagarmyndighet, med exklusiv behörighet att utreda brott mot EU:s finansiella intressen, till exempel fusk med EU-bidrag.

Fusk och bedrägerier med EU-medel är ett omfattande problem i många medlemsländer. Kommissionen beräknar att EU förlorar 500 miljoner euro per år. Det skadar inte bara skadar unionens ekonomiska intressen, utan riskerar även att urholka förtroendet för EU:s budget, politik och institutioner.

Idag har EU:s byrå för bedrägeribekämpning, OLAF, närmare 400 anställda. Varje år beslagtogs hundratals miljoner smugglade cigaretter och en miljard euro av jordbruksutgifterna spåras till felaktiga utbetalningar. Under de senaste åren har OLAF lyckats återbörda 200 miljoner bedrägligt förvärvade euro tillbaka till EU:s budget - och till

skattebetalarna. Detta är ett fantastiskt arbete. Men med nuvarande regelverk kan varken OLAF eller Eurojust utreda och ta dessa fall till nationella domstolar.

Tyvärr är entusiasmen för EPPO sval bland medlemsländerna. Parlament från elva medlemsländer, däribland Sverige, har markerat att de anser att kommissionens förslag strider mot subsidiaritetsprincipen. Några medlemsländer har därför lagt fram en alternativ modell för som mer påminner om dagens Eurojust i sin uppbyggnad, med nationella representanter, men som ska ha möjlighet att ta över ärenden från medlemsstaterna.

I Sverige är Folkpartiet det enda parti som säger tydligt ja till en europeisk åklagarmyndighet, och vi vill också ge den behörighet för fler grova gränsöverskridande brott, som människohandel, penningtvätt och narkotikasmuggling. I regeringen har vi arbetat för att Sverige ska vara konstruktiva i förhandlingarna, även om det för närvarande inte finns stöd för ett svenskt deltagande.

I väntan på att Eurojust utvecklas till en europeisk åklagarmyndighet är det viktigt att alla de nationella representanterna i Eurojust har tillräckliga befogenheter i förhållande till sina nationella myndigheter, för att kunna driva ärenden framåt på ett effektivt sätt.

Folkpartiet vill:

- Utveckla Eurojust till en europeisk åklagarmyndighet för att bekämpa gränsöverskridande brottslighet som människohandel, penningtvätt och narkotikasmuggling, samt bedrägerier med EU-medel.

Krafttag mot människohandel

EU-kommissionen har genom Cecilia Malmström varit pådrivande i kampen mot människohandel. Men alltför många medlemsländer släpar efter. Alla länder är berörda, men alla har inte anslutit sig till de internationella överenskommelser som skulle göra kampen mot människohandeln mer verkningsfull. Till exempel har endast nio medlemsländer infört EU:s nya direktiv om människohandel.

EU ska satsa på varningssystem och samarbeta tätt med myndigheter i ursprungsländer för människohandel och i länder där barn utsätts för övergrepp. För att offer för människohandel ska våga ge sig tillkänna och vittna bör det finnas möjlighet för dem att få uppehållstillstånd i EU.

Folkpartiet vill:

- EU ska stärka samarbetet med myndigheter i ursprungsländer för människohandel.
- Offer för människohandel ska erbjudas uppehållstillstånd i EU.

Skydda vittnen i hela EU

Ett vittnesmål har stort värde i vilken förundersökning och rättegång som helst, men är särskilt viktiga när det handlar om grov och ljusskydd organiserad brottslighet. I vissa fall är en fällande dom inte möjligt utan ett ögonvittnes skildringar. Många gånger utsätts dock den som vittnar mot den organiserade brottsligheten för hot. Att vittnen ska kunna känna sig tillräckligt trygga för att träda fram och berätta är en bärande del av den demokratiska rättsstaten.

I takt som den organiserade brottsligheten har vuxit i Europa har antalet vittnen i nationella skyddsprogram ökat. De flesta EU-länder har någon typ av vittnesskyddsprogram även om de skiljer sig åt i både innehåll och storlek. Italien har det mest omfattande programmet där allt från skolbetyg till körkort ändras och hela 5000 personer omfattas årligen, vilket omfattar både vittnen och deras familjer. I Tyskland är det upp till varje förbundsstat att avgöra hur programmen ser ut och de omfattar nationellt runt 650 personer om året. I Baltikum finns Europas enda regionala samarbete där Estland, Lettland och Litauen garanterar likvärdigt skydd för vittnen som även kan omplaceras mellan länderna.

Den organiserade brottsligheten utnyttjar skillnaderna i EU-ländernas lagstiftning. EU:s medlemsländer samarbetar därför redan idag informellt och det är nu dags att ta fram gemensamma regler. På sikt är det även nödvändigt att skapa ett europeiskt vittnesskyddsprogram. Den som bevittnat ett brott under semestern i ett annat EU-land eller utsatts för brott av en gränsöverskridande kriminell liga ska tryggt kunna vittna i vilket EU-land som helst. Möjligheterna att byta identitet och omlokaliseras inom hela Europa behöver öka.

Folkpartiet vill:

- Göra det obligatoriskt för alla nationella vittnesskyddsenheter att delta i vittnesskyddsarbetet inom Europol. sambandsnätverket inom Europol.
- Införa gemensamma minimiregler för identitetsbyte, flytt, familjemedlemmar och dataskydd. De EU-länder som vill behålla mer långtgående skydd t.ex. för hur en familj definieras och vilka identitetshandlingar som omfattas ska kunna göra det.
- Göra det möjligt för vittnen att intervjuas av polis och uppträda i domstolar i alla EU-länder med samma höga skydd. Vid en hotbild ska vittnet och dess familj kunna omlokaliseras inom det egna landet eller till ett annat EU-land.
- Stödet till frivilligorganisationer som skyddar brottsoffer bör öka.

Utöka antalet EU-brott

För att ett brott ska kunna utredas av EU:s polismyndighet Europol eller för att EU ska kunna lagstifta om gemensamma regler för strafflängd måste brottet vara definierat i EU:s fördrag. Idag är terrorism, människohandel, narkotikahandel, vapenhandel, penningtvätt, korruption, förfalskning av pengar, IT-brott och

organiserad brottslighet med på listan över brott som EU-länderna anser att man inte kan lösa på egen hand. Men som beskrivits ovan, är den grova gränsöverskridande brottsligheten betydligt mer diversifierad än så. Till exempel är manipulerade spel, till exempel genom uppgjorda idrottsmatcher ett växande problem – i sig, och som verktyg för penningtvätt. Momsbedrägerier är ett stort och i högsta grad gränsöverskridande problem, då ligorna utnyttjar att länder har olika regler och inte alltid utbyter information.

Folkpartiet vill att listan över EU-brott ska utvidgas, bland annat när det gäller miljöbrott, skattebrott och uppgjorda idrottsmatcher.

Folkpartiet vill:

- Att listan över EU-brott utvidgas, så att även miljöbrott, skattebrott och manipulation av spel kan utredas av Europol.

Förbättra samarbetet mellan EU-ländernas myndigheter

I polisens lägesbild av grov organiserad brottslighet 2014-2015 lyfts vikten fram av att använda de internationella nätverk som finns för att underlätta för myndigheternas brottsbekämpning. Kontaktytor som myndigheter idag har med sina motsvarigheter i andra länder av andra skäl kan användas också för informationsinhämtning mot brott. Europol, Eurojust, Östersjösamarbetet och sambandspersoner i olika länder kan till exempel användas för att hitta och återta tillgångar i andra länder. En annan möjlighet som behöver användas mer är gemensamma utredningsgrupper, JIT, som tillsätts genom ett avtal mellan två eller fler EU-länder och berörda myndigheter för ett specifikt ändamål under en begränsad tid.

I Myndigheter i samverkan mot den organiserade brottsligheten 2013 beskrivs hur Kronofogdemyndigheten menar att deras internationella möjligheter bör kunna utnyttjas bättre, till exempel genom att begära handräckning i andra länder. Oavsett myndighet är det av stor betydelse med personliga kontakter och ömsesidigt förtroende. Ska man nå framgång i ett operativt samarbete behöver man träffas.

Det är oerhört viktigt att utveckla de samarbeten som redan finns. Det finns mycket att göra i form av till exempel utbildningsinsatser och erfarenhetsutbyte, inte minst för att öka kunskapen hos polis och andra myndigheter i medlemsländerna om varandras rättsliga och administrativa system. Även i EU-kommissionens meddelande från mars i år, EU:s agenda för rättsliga frågor till 2020 – Att stärka förtroendet, rörligheten och tillväxten inom EU, understryks vikten av att stärka ömsesidigt förtroende mellan medlemsstaternas myndigheter samt att konsolidera, kodifiera och komplettera befintlig lagstiftning. För Folkpartiet är det dock uppenbart att ett sådant arbete bara kan drivas framåt av en tydlig vision om fördjupat samarbete. Att ständigt betona att medlemsländerna har starka nationella intressen och olika rättsliga traditioner bidrar inte till att bygga det ömsesidiga förtroende

som är helt nödvändigt för väl fungerande samarbeten av mer mellanstatlig eller bilateral karaktär.

Stärk skyddet för rättssäkerhet och integritet

All brottsbekämpning måste ske på ett rättssäkert sätt, där den enskildes integritet och brottsoffrens rättigheter står i centrum. När EU tar hand om delar av brottsbekämpningen ska det omgärdas med tydliga regler för vilka tvångsmedel som får användas och när samt hur personuppgifter får hanteras, och det måste finnas ordentlig parlamentarisk kontroll av verksamheten från både EU-parlamentet och de nationella parlamenten.

Det är också viktigt att rättssystemen i de olika medlemsländerna fungerar väl. Vi måste kunna lita på att polismyndigheterna i medlemsländerna är fria från korruption och att såväl brottslingar som brottsoffer får korrekt behandling. EU:s arbete mot korruption och för stärkta rättssystem måste fortsätta.

EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna slår fast att alla människor har rätt till fysisk och mental integritet samt rätt till skydd av personuppgifter. Att skydda individens integritet i det digitala samhället är en utmaning som kräver tydliga regler.

Arbetet med att omförhandla EU:s dataskyddsdirektiv har dragits i långbänk. Det är olyckligt, förhandlingarna behöver gå i mål. Vi liberaler har arbetat för att förtydliga och modernisera reglerna kring dataskydd och finna en balans mellan det personliga integritetsskyddet och rimliga regler för företag. Den personliga integriteten ska säkerställas och den enskilde ska ha rätt till sina egna data. EU:s datatillsyningsman bör omvandlas till en Europeisk datainspektion som granskar lagförslag och reglerar hur personuppgifter används i EU:s brottsbekämpning

NSA-skandalen har fört med sig en viktig debatt om integritet och kan leda till tydligare regler och gränser för övervakning och informationsutbyte. I ljuset av detta förhandlas nu ett övergripande dataskyddsavtal med USA. Kampen mot terrorism och extremism är mycket viktig, men vi får inte tumma på mänskliga fri- och rättigheter. Samma princip måste gälla när EU får en mer utvecklad gemensam brottsbekämpning.

En annan viktig debatt om avvägningen mellan behovet av effektiva medel för brottsbekämpning och enskildas rätt till integritet fick nytt bränsle när EU-domstolen nyligen underkände EU:s datalagringsdirektiv. Domstolen konstaterade å ena sidan att en skyldighet för operatörer att lagra uppgifter är ändamålsenligt för att bekämpa allvarlig brottslighet, men att direktivet inte innehöll tillräckligt omfattande och tydliga regler för att begränsa intrånget i människors privatliv. Direktivet levde inte upp till proportionalitetsprincipen.

Att direktivet nu har ogiltigförklarats har ingen automatisk inverkan på svensk lag. I Sverige har vi, bland annat eftersom Folkpartiet har drivit på, försett den lagstiftning som bygger på direktivet med tydliga regler

om att informationen endast får användas för att utreda grova brott, om hur den ska hanteras för att inte komma i orätta händer och om att informationen bara får lagras under en begränsad tid. Det är just sådana begränsningar som EU-domstolen menade saknades i direktivet. Om de är tillräckliga i förhållande till EU-domstolens dom måste dock analyseras grundligt och skyndsamt.

En del operatörer har med hänvisning till EU-domstolens dom slutat lagra trafikdata, eller slutat att lämna ut dem till polis och åklagare. Det är olyckligt. Det råder inga tvivel om att exempelvis uppgifter om vem som ringt till vem eller var en mobiltelefon varit vid tidpunkten för ett brott har varit helt avgörande för att klara upp många grova brott. Samtidigt måste de mest integritetskränkande tvångsmedlen vara förbehållna de allra grövsta brotten.

Folkpartiet vill:

- Stärka den enskildes integritet. Alla nya EU-förslag ska analyseras ur integritetsperspektiv. Åtgärder på EU-nivå som inskränker den personliga integriteten får endast vidtas om ett motstående intresse väger uppenbart tyngre och åtgärden är effektiv.
- Omvandla EU:s datatillsyningsman till en Europeisk datainspektion.
- I samtliga internationella avtal om informationsutbyte som EU ingår måste det finnas tydliga klausuler till skydd för individens integritet. Balans måste råda mellan individens rättssäkerhet och företagets intressen.
- Snabbutred om och hur svenska lagar om datalagring bör ändras utifrån EU-domstolens dom om datalagringsdirektivet.